

תוכן הענינים

פרשת בראשית.....ז

שני אלפים תוחו ■ תשובת אדה"ר ■ לפתח חטאת רובץ ■ דרך בנין ■ תשובה-התרוממות ■ היסוד הוא תפילה.

פרשת נח.....מז

עבודה בלי הפסקה ■ דרך עליה עם הרבים ■ מעלות המתאמץ במעוזה ■ הצלת נח ■ האור מתוך החושך ■ המשתתף עם הרבים.

פרשת לך לך.....פט

יסוד הצלחה מסירות נפש ■ נעץ סופו בתחילתו ■ לעולם יהא מן הנעלבים ■ ואני קרבת אלהים לי טוב ■ סוד עליית האדם ■ סוד העמל.

פרשת וירא.....קכא

וגילו ברעדה ■ עקידה - לעמוד בנסיון ■ התקרבות דעקידה ■ מוחותה של תפילה ■ סוד העמל - המשך לך לך חלק ז' ■ נסיונות כללי ופרטי ■ אחכה לו.

פרשת חיי שרה.....קעב

נסיונות כללי ופרטי ■ כי לעולם חסדו ■ עבד אברהם ■ יפה שידתן של עבדי אבות מתורתן של בנים ■ 'פארנעם' - שאיפה - התמודדות ■ עיקר עבודת האדם לזולתו.

פרשת תולדות.....רכא

קנינים בדברים רוחני ■ תאוה ואמונה ■ בכיה ופגימויות ■ מדת הכבוד ■ מהות יעקב ועשו ■ קיום הבריאה.

פרשת ויצא.....רסה

גנות חמדת ממון ■ איתני עולם ■ עורי מעם ה' ■ מעלות בלחה וולפה ■ ועליהם יסיף לקח ומלבו יוציא מלץ ■ התמודדות.

פרשת וישלח.....שיג

הכוונה יעשה את אחותנו ■ מלחמת הגלות ■ מפני חטאנו גלינו מארצנו ■ הבדלה בין ישראל לעמים ■ צלולה היתה החבית-המשך ■ יראת יעקב ■ מלחמת החשמונאים.

פרשת וישב..... שסה

חירות מעול שעבוד מלכיות ■ רוח גבורה – יסוד עליה ■ צדקה ממני ■ ומי כעמך ישראל גוי אחד ■ יוסף ותתמודדות.

פרשת מקץ..... שצט

וכחלום יעוף ■ סוד איחוד הנפשות ■ שלך גדולה משלהם ■ מהות האדם ■ חנוכה התמודדות.

פרשת ויגש..... תלז

אחריות ללא קבלה ■ ויגש ■ שליטה ע"י יראח ■ תורת הגלות ■ תוכחת יוסף ■ עשרה בטבת.

פרשת ויחי..... תעז

סגולת השומר עיניו* ■ עיקר חיות האדם ■ יוסף הבכור ■ בכיתו של יוסף הצדיק.

■ ■ ■

תוכן ענינים מפורט

פרשת בראשית

א..... לפתח חטאת רוביץ

אם תיטיב שאת ■ תוכחת הקב"ה ■ ב' בחינות קנאה ■ לפתח חטאת רוביץ ■ הפתח פתח לייצה"ר גורם שיחטיאו בע"כ ■ כחו של היצה"ר ■ תן דעתך שלא תקלקל ותחריב את עולמי ■ חטא של ויטע כרם ■ נח פתח פתח לייצה"ר ונתן לו מקום להחטיאו ■ חטא דור אנוש ■ חלוקת כבוד לצבא השמים – פתח לע"ז ■ דור הפלגה ■ חכמתו של אברהם ■ כוחו של אאע"ה בתיקון חטא אדם הראשון ■ תחילת הזמן ■ הכל תלוי בראשית, עצה שלא תפוג ההתפעלות של תחילת הזמן.

ז..... שני אלפים תוהו

ימי אדה"ר ימי תוהו ■ מדוע נקראים אלפים שנה אלו שנות תוהו ■ ואנכי הולך ערירי ■ ביאור טענת אברהם אבינו 'ואנכי הולך ערירי' ■ רק דבר שימשיך דרכו אחריו ייחשב לשכר ■ חביבותו של אברהם אבינו ■ ימים ללא המשך נחשבים לימי תוהו ■ דאנת אברהם אבינו ■ וכי צרות עין יש באברהם אבינו ■ אברהם אבינו דאג שמא לא יהיה ממנו המשך ■ עבודת האבות ■ החי עם העתיד יכול להיות חי יסורין ■ חילוק דרגות אברהם ומשה רבינו ■ משה ראה רק את ההוה לכן לא זכה לראות העתיד ■ דרגת דוד המלך ■ הדרך להניצל מפח המלך וקן וכסיל ■ כפוי טובה ■ אי הכרת הטובה היא שורש של כפיות טובה ■ העצה לעמוד בנסיון.

יד..... תשובת אדה"ר

תשובתו של אדם הראשון טעונה ביאור ■ תחילת מפלח שינה – הסח דעת ■ אדם המפסיק מעבודתו עלול לחטוא ■ כח התשובה לחזור למדרגתו הראשונה ■ סתירת המדרשים לגבי תשובת אדם הראשון ■ חילוק בין תשובת אדם הראשון לתשובת קין ■ רמו למעלת התשובה במזמור שיר ליום השבת ■ זו היתה גם כוונת המפילים ■ הכרה בגודל טובו של הקב"ה ■ ההכרה בטובו של הקב"ה לעתיד לבוא ■ גם אחר מיתה שייך לאבד זכותו ולצאת ממחיצתו של הקב"ה ■ עיקר התשובה – עשיית הטוב ברציפות ■ עיקר העבודה הוא באמצע הזמן.

כ..... לפתח חטאת רוביץ

הכל הולך אחר ההתחלה ■ ביאור התביעה על נח ■ גם טעות של רגע תוצאותיה רבות ■ הצורך לברך שוב את נח ובניו ■ הטעם שראובן איבד בכורתו ■ כוחם של דור הפלגה, שהיו בתחילתם ■ יש קונה עולמו בשעה אחת ■ ההולכים בחשך ראו אור גדול ■ בזמן ההתחלה יש לעמוד בכל כוחותינו.

דרך בנין.....

שלשה בריות ברא ה' בכל יום ויום - הטעם שלא ברא הקב"ה את העולם ביום אחד ■ נח ובנין התיבה - בניית התיבה במשך ק"ב שנה - הסיבה שנה לקה ע"י האריה. ■ ששת ימי בראשית - מבריאת העולם למדנו סדר העליה - הקב"ה ברצונו להיטיב לנו ברא את העולם בדרך בנין - צריך להידמות לקב"ה אף בדרך הבנין ■ אל תקרי בניך אלא בוניך - תלמידי החכמים נתגדלו מפני שהלכו בדרך בנין ■ תחילת חומן - בתחילת הזמן לחשב אמצעותו וסופו ■ תורת היראה - חיזוק לימוד המוסר ■ ראשית טוב.

תשובה-התרוממות.....

תשובה של אדה"ר - היכן רמוזה תשובה במזמור שיר ליום השבת ■ עבד עברי - דברי הרמב"ן בסדר מצוות התורה ■ סיבת הגלות - יש לבאר הטעם שעייבו העבדים הוא סיבה לגלות ■ עבד נרצע - ביטול שילוח העברים הוא כפריקת עול ■ קבלו עליכם מלכותי - עיקר עבודת האדם הוא קבלת עול מלכות שמים ■ בעוטי מי מבעוטי - כל אחד ואחד מבעט בסוכתו ויוצא - סגולת מצות סוכה היא קבלת עול מלכות שמים ■ ואתה מרום לעולם ה' - ההי חיי רוממות אינו חוטא ■ תפילה רוממות - המולול בתפילה גורם שיחטא ■ חומרות שלא כד"ן - פעמים שהמחמיר מיקל מעליו עול שמים.

היסוד הוא תפילה.....

בלא תפילה אין כלום ■ תפשו אומנות אבותם - מהות בני ישראל היא תפילה ■ פעילי אמת שפעולתם אמת - אין בטבע האדם לחטוא ■ העבודה בימות המשיח - לעתיד לבוא יחזרו הדברים לכמו שהיו בשעת הבריאה ■ חטא אדה"ר - אדם הראשון נתבע על ששינה תפקידו ■ תפילה היא טבע בן ישראל - בני זעקו והתפללו אלא שטעו בנקודה ■ יחזור ויתפלל - המתפלל ואינו מתיימש יענהו מן השמים ■ תפילת משה ויעקב - מרע"ה למד להרבות תפילה מיעקב אבינו ■ תפילה שלימה - משה רבינו השלים תפילתו - הקב"ה מוכרח לענות תפילת האדם.

■ ■ ■

פרשת נח**קיום ע"י תפלה**.....

אין קורין אבות אלא שלשה - משה רבינו היה גדול מכולם ■ האבות הם שרשים - טבע השורש להוציא פירות ■ מעשה אבות סימן לבנים ■ מעלות האבות - האבות הם כשרשים שמהם הצמיחה ■ נח הצדיק - אילו היה בדרורו של אברהם לא היה נחשב לכלום - חילוק בין מדרגה בבחינת שורש למדרגה שאינה כן ■ מעלות התפילה - בלא תפילה אין קיום לשום מעשה ■ תשובת חנה - חנה הפצה דוקא בבן שנולד לה ע"י תפילה ■ הקב"ה מתאוה לתפילתם של צדיקים - הקב"ה סיבב לאבות שבנייהם יולדו ע"י תפילה ■ כל הקובע מקום לתפילתו - רק ע"י תפילה נעשה תלמידו של אברהם אבינו ■ תפילה על תורה - הסיבה שהרבו תפילות על תורה ■ תפילת אהבה רבה - חידושי תורה שנתחדשו ללא תפילה אינם מתקיימים ■ תפילה ותורה.

עבודה בלי הפסקה.....

איש אדמה - נח ירד מדרגתו לאיש אדמה ■ לפתח חטאת רובץ - טעותו של נח, שעשה הפסקה בשמירתו ■ מי נח - הטעם שנה לא התפלל על בני דורו ■ אלישע בן אבויה - פעמים שלא ניתן לכיין שלא לשמה ■ מעלת

שאלו המלך • שאלו מסר נפשו לקדש שם שמים ■ תמר ואשת פוטיפר • הטעם שתמר עמדה בניסיון ■ רות וערפה • הטעם שרות דבקה בנעמי ■ חביבותא דאברהם אבינו ■ מעלת מלך המשיח • מלך המשיח לא ינוח עד שיושיע כולם ■ עבודת חזון • לסדר עבודתנו ללא הפסקות.

נח..... דרך עליה עם הרבים

מדוע הקב"ה הביא מבול ולא תיקן העולם הקיים • מדרגת ועליות האדם תלויים במדת הבחירה • כל מעשה אדם מכריע את עצמו ואת כל העולם • אברהם זכה ע"י שלימד זכות על דורו • נח נתבע על שלא התפלל ולימד זכות על דורו • עצה לזכות בכתר תורה.

נח..... מעלות המתאמץ במצוה

מעלת שם על יפת • אברהם למד חסד משם בן נח ונתעלה עליו • הטעם שנח לא התפלל על דורו • אאע"ה חשש לבקש על דורו שלא לעורר עליו חרון אף • עשיית חסד אצל נח אברהם ומשה • נח איש צדיק – איש אדמה • אם ראית מלכויות מתגרות אלו באלו צפה לרגלו של משיח • השתתפות בצרת אחינו שבא"י.

נח..... הצלת נח

כי אתך ראיתי צדיק ■ צדקת הצדיקים • נח ניצל מהמבול מפני שהיה נרדף • הצדיקים ניצלים כיון שהם נרדפים ■ הקב"ה מדקדק עם הצדיקים • מעשה דבתו של נחויא חופר שיחון ■ דקדוק הדין • טעם בריאת האדם בדרך עמל ונסיונות • הקב"ה מדקדק עם הצדיקים בכדי שלא יהיה נהמא דכיסופא ■ משל הסבא מקלם • ביאור בהא דר' אלעזר לא חש לייסוריו ■ עומק הדין ■ העצה לזכות בדין • הללו והללו עובדי ע"ז – ביאור התשובה על כך • בחירת אברהם ■ צדקת נח • חנה ופנינה • אע"ג שפנינה נתכוונה לש"ש, היתה במעשיה בחינת רדיפה ■ גלות ישמעאל • הצלחת בני ישמעאל מפני היותם נרדפים ■ סכנת הרודף.

נח..... האור מתוך החושך

נח איש צדיק ■ דברי התנחומא ■ תורה שבעל פה • גדלות האדם תלויה בתורה שבע"פ ■ הבטחתי ולא קיימתי • דרגת האבות כחיים בחושך • ביאור התביעה על יעקב כמה שאמר 'מעט ורעים' ■ נסיונות נתנסה אברהם • מעלת אברהם שהלך בחושך וסמך על אמונתו ■ מלחמה כנגד ד' מלכים • אברהם יצא ללחום נגד המלכים אף שהוא נגד השכל ■ סוד עליה • סוד עליית האדם הוא מתוך החושך ■ שם בן נח • אאע"ה נתגדל להיות האדם הגדול בענקים בזכות תוכחה שהגיד שם בן נח ■ צדקת נח.

נח..... המשתתף עם הרבים

מי נח • מדוע הקב"ה הביא מבול ולא תיקן העולם הקיים • מה היתה התביעה על נח שלא התפלל • תועה על הראשונות. ■ הכל תלוי בבחירה • הדין נחתך לפי בחירתו בשעת הדין • אל תאמין בעצמך עד יום מותך ■ חציו חייב וחציו זכאי • לעולם צריך האדם למדוד איה מקום בחירתו ■ אין דבר מוחלט • כיון שהכל תלוי בבחירה, לעולם אין להתייחס מן הרחמים • אף אצל יעקב ומשה מצינו שנתיראו שמה נשתנה דינם • בחירת האדם מכרעת כל העולם ■ כח הציבור • באחדות ניתן ליצור מהפך בכל העולם • דור הפלגה היו מאוחדים ולכן הפיצם הקב"ה ■ זכות אברהם אבינו • אברהם נתקשר עם בני דורו ולכן השפיע עליהם.

פרשת לך לך

פנ תתן אמת ליעקב חסד לאברהם

חסד לאברהם • מדת החסד של אברהם לעומת חסדו של לוט ■ ריב רועי לוט ואברהם ■ אמונה שלימה • משה הררר אחר מדות הקב"ה • אמונת האבות היתה כאילו הדבר כבר נתקיים ■ אמונה בדברי חז"ל • אמונת חכמים גם בדברים הרחוקים מהמציאות ■ אמונת נח • נח מקטני אמנה היה ■ שלימות אמונה • התביעה על שאלת "במה אדע" ■ עבודת האבות • העושה חסד זוכה להיות מבוני העולם • חסד ללא הפסקה ■ חסד אברהם וחסד לוט • חסדו של אברהם – חסד ללא הפסקה ■ ימיו כצל עובר • סוד הצלחת האדם ■ מעשה האבות • מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי.

פט יסוד הצלחה מסירות נפש

מיתת רבי עקיבא • הטעם בדברי ר"ע 'כל ימי חייתי מצטער' ■ אני חומה • היסוד עליו מבוסס כלל ישראל הוא מסירות נפש ■ אהבת צדק ותשנא רשע • אברהם הנניס עצמו בעובי הקורה אף שהיה בכך סכנה ■ עוג ואברהם • מחשבת עוג שאברהם ייצא להילחם במלכים ■ או יהודי או צלוב • מדת מסירות נפש היא מדת בני התורה ■ חנניה מישאל ועזריה • מסירות נפש היא היסוד של כלל ישראל ■ אלישע בעל הכנפים • אלישע בעל כנפים לא הגיע למדת 'אני חומה' ■ יוסף ואשת פוטיפר • יוסף ידע שעליו למסור נפשו שלא יחטא דוה יסוד הקיום ■ מי נח • נח לא מסר נפשו על כלל ישראל ■ יסורי ר' עקיבא • כשסרקו גופו של ר"ע ידע שמסר נפשו והשלים חובתו.

צה נעץ סופו בתחילתו

בן חותמין ולא בהם • גמר הדבר אינו בידי האדם • על אף האמור, אי אתה בן חורין להבטל ממנה • שלא על מנת לקבל פרס • בטעמא דלא עמדה לר' אלישע בן אבויה זכות תורתו שלמד • הילוחים למות • הטעם שמששה שבר הלוחות • הרחורי הדברים של אאע"ה • בן חותמין • לתכנן מהלך הזמן בתחילתו.

ק לעולם יהא מן הנעלבים

באיזו זכות ראתה הגר מלאכים במדבר • והוא יהיה פרא אדם – מדה כנגד מדה • הסיבה שהגר לא הצליחה עם בנה ישמעאל • ישראל ניצחו במלחמה מול פלישתים עקב היותם נעלבים • הכרות כוחו ועוצם ידי גורם לחוסר הצלחה וקיום • הקב"ה רואה בעלבון של עלובין.

קג ואני קרבת אלהים לי טוב

אל הארץ אשר אראך • הטעם שהקב"ה לא גילה לאאע"ה לאיזו ארץ חולך ■ הנאות עוה"ב • הנאות עוה"ב הן הנאות פנימיות • משל לבת מלך שנפשה קשורה בנפשו ■ אברהם אבינו ובניו • הנפש אשר עשו בחרן סרו בסוף מדרך ה' ■ ואני קרבת אלהים לי טוב • עיקר הנאת האדם הוא הקרבה לקב"ה • גודל מתנת ארץ ישראל היא בהתקרבות לקב"ה ■ זכרתי לך חסד נעורייך • השבח הגדול בהליכה בארץ לא זרועה ■ ערומים בדעת ומשימים

עצמם כבחה ■ מעלות האבות ■ אצל האבות העיקר היה ההתקרבות לקב"ה ■ סעודת המלך ■ במה אדע ■ מה היתה התביעה על אאע"ה ■ כדי לחבבה בעינו ■ שבתי בבית ה' ■ קרבת אלקים.

קט..... סוד עליית האדם

לך לך להנאתך ■ נסיון לך לך ■ בתחילה עקרת ארצו ולבסוף עקרת משפתו ■ דרגת אברהם בנסיון לך לך ■ אברהם נפטר ממצות כבוד אב ■ האבות שחררו עצמן מהשפעות העוה"ז ■ חדאי נפשאי חדאי נפשאי ■ על האדם לדאוג בתחילה לעצמו ואח"כ לאחרים ■ הסיבה שמבקשים על ערבות התורה ■ בתורת ה' הפצו ■ הלימוד צריך שיעשה בתאוה וברצון ■ ואנכי הולך ערירי ■ ביאור טענת אברהם ■ יסוד עבודת האדם.

קטו..... סוד העמל

מה תתן לי ■ ונתתי להם בביתו ובחומותי יד ושם ■ העיקר הוא המשך ■ אברהם חשש שכל עבודתו תשכח אחר מותו ■ דרגת האבות ■ האבות היו כסוסים הרצים בין בצעי מים ■ בצעי מים הוא מקום שניתן לעוברו רק בריצה ■ מעלת הזניעה ■ המרבה בעמל יזכה לקרבת אלהים בעוה"ב ■ העמל בתורה הקב"ה מגלה לו סודותיה ■ תורת הער"א ■ הער"א לא הפץ בלימוד תורה ללא יגיעה ■ במה אדע ■ האבות לא העריכו יגיעתם ולכך גלו בנידם ■ קנין התורה ■ להעריך ולשמוח ביגיעת התורה.

■ ■ ■

פרשת וירא

קכא..... ויט שכמו לסבול

נסיון העקידה ■ אברהם לא נצטווה בפירוש על העקידה ■ אהבת אברהם ■ הטעם שזכות העקידה עומדת לכל הדורות ■ מישע מלך מואב ■ אשת עובדיה ■ אשת עובדיה לא נתיאשה מן הישועה ■ לעמוד בנסיון ■ כשהקב"ה מסתיר פניו הוא גם נסיון ■ ויט שכמו לסבול ■ מי שמוכן לסבול עול תורה יזכה בתורה ■ בתחילה יש לילך בחושך ולבסוף יראה אור גדול.

קכו..... וגילו ברעדה

מעשה האבות ■ לכוון שאיפותנו שיגיעו מעשינו למעשי אבותינו ■ מדוע אמרו מעשי אבותי ולא שאר צדיקים ■ חכמת אדם הראשון ■ מוטל על האדם שלא להסחך דעתו שנברא מהאדמה ■ אב המון גוים נתתיך ■ אברהם התחסד עם כל העולם כאב המתחסד עם בניו ■ משום כך נכנס להתפלל אף בעד סדום ועמורה ■ בשבילי נברא העולם ■ על האדם לגמול טוב עם כל הבריאה ■ שם יעקב ■ יעקב זכה למדת האמת ע"י מדת הענוה ■ שם יצחק ■ יש לבאר הטעם שיצחק שמדדו דין נקרא ע"ש יצחק ■ יראת עשו ■ יראה ללא שמחה לא תועיל ■ פחד יצחק ■ יצחק צירף את השמחה למדת היראה ■ גילו ברעדה ■ צחוק בלי יראה מביא לידי אבדון ■ צחוק בלא יראה ■ קלסתר פניו של יצחק דומה לאברהם.

עקידה – לעמוד בניסיון קלג

העמידה בניסיון היא המביאה לחיי העוה"ב • עכו"ם אינם עומדים בניסיון אלא מבעמטים בו • המוכן לקבלת יסורי הניע למדת ישראל • ניסיון העקידה נשתנה משאר הניסיונות • הקב"ה השאיר עמים בא"י לנסות בהם ישראל • הניסיון של חזקיה • חזקיה נתנסה משום שסעד עם העכו"ם • סוד ניסיון הגלות • הוי רץ למצוה קלה • ניסיונות בן השיבה.

התקרבות דעקידה קלט

שבועות הקב"ה לאברהם • טענת יצחק לעומת שאר האבות • מסירות נפשו של יצחק לעומת אברהם • קרבנותיו של בלעם הרשע • הקרבן מקרב לקב"ה • אפרו של יצחק • אברהם ביקש שבועה המורה על התקרבות • על מנת שיחיה בני • יצחק אבינו שותפו של הקב"ה.

מהותה של תפילה קמד

תפילה מלחמה ■ עשרה לשונות של תפילה ■ מהות התפילה • צורתה של תפילה ■ תפילת אברהם נח ומשה • הטעם שנח לא התפלל על בני דורו ■ תורה ותפילה • א"א להשיג תורה בלא תפילה ■ תפילה ויכוח • צורת התפילה הראייה ■ נח לא התפלל על דורו ■ תפילת חוני • תפילת המקורב אל הקב"ה ■ תפילת אברהם על סדום ועמורה • יסוד התפילה ■ ביאור לשונות של תפילה • התפילה היא כמשה ומתן עם הקב"ה • יחזור ויתפלל ■ עולם התפילה • יגיעה בתפילה.

סוד העמל – המשך לך לך חלק ז' קנג

נסיון העקידה • בקשת אברהם שלא להתנסות עוד ■ כי אחד קראתיו ■ דרגת אברהם אבינו • אברהם זכה להיות שורש לכל העולם • ההבדל בין דורות ראשונים לאברהם ■ יגיעה בחסד • מהו עיקר החסד ■ במה אדע • להעריך את היגיעה ■ מדרגת אברהם וזרעו • יעקב קראו בית • דימיון העקידה לגירושין • הכרת השטן • לא מצאתי כעבדך אברהם • לבנותה, כ"ף קטנה ■ אשת עובדי-ה • זכותה של אשת עובדיה ■ אחד קראתיו • דרך ההצלחה של אברהם.

נסיונות כללי ופרטי קנח

בקשת אברהם שלא יתנסה עוד • ניסיון קבורת שרה ■ אמונה והשתדלות • הטעם שהקב"ה ברא את האפשרות לטעות בעולם ■ שני סוגי נסיונות • ניסיון המדי – לימוד תורה • ניסיון תכליתי ■ חטא שמשון ■ סוד נסיון העקידה ■ מדרגת האבות ■ נסיון העקידה • ניסיון העקדה היה תכליתי עבודת אברהם • בט' הניסיונות לא היה מקום להרהר אחר הקב"ה • ניסיון העקידה היה תפקיד חיו ■ נסיון יצחק • העקדה – ניסיון נגד השכל ■ נסיון שאול • אל תהי צדיק הרבה ■ בקשת אברהם שלא יתנסה • אברהם ביקש שלא להתנסות בניסיון שיכול לאבד מדרגתו ■ תפקיד בן תורה • ביטול סדרי השיבה זו דרך מסוכנת.

אחכה לו קסז

ותצחק שרה בקרבה • התביעה על שרה • הקרבת בנו של מלך מואב ■ אשת עובדיה • מהי זכותה של אשת עובדיה ■ המבלי אין קברים במצרים • ד' כחות ביציאת מצרים • בני" האמנו בקב"ה אלא שהלכנו נתיאשו מישועתו • ואחזקן • משה התפלל ולא נענה ■ זכותה של אשת עובדיה הכירה בכבוד הקב"ה • אחכה לו בכל יום שיבוא • התביעה על אבותינו שלא היו מחכים ■ ביאור התביעה על שרה • כל מעשה העדיקים במחירות • המתעצל במצוות מסתכן ■ וימתר אברהם האהלה • במקום שאין זריזות נחיה מקום להרהר.

פרשת חיי שרה

אורח חיים למעלה למשכיל..... קעה

מתי יגיעו מעשי למעשה אבותי • א"א להבין דרגת האבות הקדושים ■ אליעזר עבד אברהם • עשה טוב - רום המעלה ■ עשה טוב • אברהם השיג שלימות במדה של עשה טוב ■ שאגה להם מלביא • עיקר מעלת האדם ■ הברכה בשביל עמלות בתורה ■ לא ניגע לריק ולא נלד לבהלה ■ לך לך • התועלת שהיתה לאברהם בהליכתו ■ מצוה אחת בשלימות ■ אילו ידע ראובן • התביעה על אהרן הכהן ■ דאנת רב אבדו ■ וחפרה הלבנה ובושה החמה ■ זכות בן עדן ■ אורח חיים למעלה למשכיל • ראיתי בני עליה והם מועטין.

נסיונות כללי ופרטי..... קפב

בקשת אברהם שלא יתנסה עוד ■ אמונה והשתדלות • הכל בגזירת עליון • מטרת ההשתדלות לעמוד בניסיון 'כחי ועוצם ידי' ■ שני סוגי ניסיון • ניסיון תמידי • ניסיון תכליתי ■ הטא שמשון • שמשון חטא בניסיון התכליתי ולכן איבד כוחו ■ התביעה על ראובן אהרן ובוועז • מצוות שהן ניסיון החיים ■ ניסיון העקידה • בעקידה היה תכלית עבודת אברהם • אברהם ביקש שלא יתנסה עוד בניסיון תכליתי ■ תפקיד בן תורה.

כי לעולם חסדו..... קפז

תורה תחילתה וסופה חסד • נעשה כמעין המתגבר • שאמר לעולמו די • נס כד הקמח ופח השמן • הקב"ה קראו רע • ייסוריו של נחום איש גם זו • נחום איש גם זו סילק מעליו עכבת הגוף • מדת החסד של אאע"ה • אליעזר ביקש את הנדנת החסד ללא תכלית וגבול • והיה ברכה • מידבק בעושי מצוה • הרוצה לזכות בתורה.

עבד אברהם..... קצה

אליעזר שיעבד עצמו לאברהם • כוחה של מדת ההתבטלות • התבטלותו של אאע"ה לקב"ה • התבטלותו של דהע"ה לקב"ה • התבטלותו של יאע"ה לקב"ה • פיוס הלבנה • המלכות שבגלות • מדת ההתבטלות של יצחק • דרך העליה בשיבה.

יפה שיחתן של עבדי אבות מתורטן של בנים..... ר

תלמידי אברהם ותלמידי בלעם • כח הערעין ניכר אחר שצמח האילן ■ הכרת מעלת הרב • אשרי רבו שלמדו תורה • הרב ניכר ע"י תלמידו ■ הכרת מעלות האבות ע"י הבנים ■ ברכת הבנים היא ברכת האב • לזרעך אותן את הארץ הואת ■ הכרת מעלותיו ע"י נכסיו • האדם מאציל קדושתו על ממונו ■ בקשת אלישע • מדרגת אליו כנרעין שלא ניכר גדולתו ■ שיחתן של עבדי אבות • את ורב בסופה ■ אברהם אודחי • חביבותא דאברהם ניכרה מבניו ■ מרן זצ"ל.

'פארנעם' - שאיפה - התמודדות..... ר

אסתר המלכה ■ לך אצל נמלה עצל • מדוע דוקא על העצל ללמוד דרכיה ■ שורש מדת העצלות ■ שאול המלך • מפני מה נענש שאול ■ ישראל עוים הם • מדת העוות של יעקב אבינו ■ פארנעם בתפילה ■ תחילת

מפלה שינה ■ עו כנמר ■ פסח שני ■ שבו בנים חוץ מאחר ■ ויאמר לו איכה ■ כחונת אהרן ■ מהות של 'פארנעם' ■ זירוז ר' עקיבא ■ מעשי למעשה אבות.

עיקר עבודת האדם לזולתו..... ריד

אליעזר יצא מכלל ארור ■ שליח עושה שליחותו ■ שליח מצוה נעשה חביב לפני המקום ■ מבטל דעת עצמו ועושה רצון אחרים ■ יפה שיחתו של עבדי אבות ■ גדלות אליעזר עבד אברהם ■ אלי לא האבה האשה ■ אליעזר נתחנך מאברהם אבינו ■ מהות אברהם היתה 'לזולתו' ■ נטע אשל ■ הזכות שבעבורה זכה אברהם להיות אב המון גוים ■ נכנס לכלל ברוך ■ שורש הברוך הוא התפשטות והטבה ■ עץ חיים להמחזיקים בה ■ מידו ברוך ומידו ארור ■ פלגש בגבעה ■ סיבת הנפילה בפני שבט בנימין ■ עבודה באמצע הזמן ■ רפיון מקורו בארור.

■ ■ ■

פרשת תולדות

יראת ה' טהורה עומדת לעד..... רכא

אברהם הוליד את יצחק ■ כפל הלשון ■ יצחק היה הממשיך של אברהם ■ פחד יצחק ■ ע"י יראה יש קיום ■ חרדת יצחק אבינו ■ המעלה בקבלת ביקורת ■ חפירות הבארות ■ מדת יצחק מהווה קיום לבני ישראל ■ דבריו נשמעין ■ הכל תלוי ביראה ■ יראת ה' היא אוצרו ■ העיקר הגדול כשנכנסין לדין ■ פרשת יצחק ■ הטעם שהתורה קיצרה אודות יצחק ■ יראת עשו ■ אפרו צבור ומונח לפניו ■ יצחק עומד לפני ה' תמיד ■ תורת המוסר ■ ניצחון מלחמת היצר.

קנינים בדברים רוחני..... רכב

מכירת הבכורה ■ קנינים בדברים רוחניים ■ שמחת הקב"ה בקנין התורה ■ מחיר כחונה ■ לב שמח בגדלות אחיו ■ פחו כמים ■ קנין התורה ■ בטורח גדול נגלה לנו ■ הזמן המוכתר לקנות התורה ■ קנין החיים ■ קנין החיים, ניצור לשונך מרע ■ מכר חלקו בתורה ■ קנין והפסד בענינים רוחניים ■ קנין ע"י יראה ■ קנין משה רבינו ■ מחיר השבת ■ לבן מכר בנותיו ■ הלימוד הוא מעשה קנין ■ קנין בתורה ■ מחיר התורה של מרן זצ"ל ■ מרן זצ"ל ■ אמונת האבות - אמונה בחוש.

תאווה ואמונה..... רלה

אמונה חושית ■ אברהם העברי ■ נח איש אדמה ■ התעוררות אחר גילוי הדיבוק ■ רשעים על פתחו של גיהנם ■ ראשית אוני ■ הזוהרות מפתחות פתח ליעה"ר ■ התאוה היא שגרמה לעשיו לפרוש מדרכי אבותיו ■ לילך בדרכו של אברהם אבינו ■ איש חרבו על יריבו מפחד בלילות ■ לבן ביקש לעקור את הכל ■ חרבו על ירכו מפחד בלילות העוה"ו ■ לא להסיח דעת מהמלחמה התמידית ■ מדת האמת של יעקב.

בכיה ופנימיות..... רמא

חזון של דמעות ■ ויבו עשו את הבכורה ■ מדתן של ישראל אחר שחוטאין ■ פנימיות האדם מחזרתו למוטב ■ וירח את ריח בגדיו ■ והייתי בעיניו כמתעתע ■ ותקל גבירתה בעיניה ■ בכייתו הפנימית של עשו ■ עיקר עבודת התפילה.

מדת הכבוד רמו

ויבו עשו את הבכורה ■ יסוד הבריאה ■ מלוך על כל העולם כולו בכבודך ■ ואהבת לרעך כמוך ■ יסוד התורה אהבת חבירו ■ המבוה פני חבירו ■ המלבין חבירו ברבים ■ הטעם שהוא חמור מג' עבירות החמורות ■ ממלכת כהנים ■ בווי אתה מאוד ■ המכבד בהכרח שהוא מכובד בעיני עצמו ■ כת ליענים ■ לץ הוא היפך הכבוד ■ המלכת את חבריך ■ הוזרו בכבוד הברכים ■ רשעת עשו ■ הוזרות בכבוד חבירך.

מהות יעקב ועשו רנב

ויגדלו הנערים ■ אליעזר עבד אברהם ■ עבד אברהם אנכי ■ מעלת אליעזר ששימש אדונו בנאמנות ■ אז דברת בחוון לחסידיך ■ ואת יראי ה' יכבד ■ כניסת לאה לבית יעקב ■ נבואת יחזקאל ■ לסבול ביונות למען כבוד שמים ■ המושל בכל אשר לו ■ המכטל עצמו לדבר נעשה חלק ממנו ■ יעקב ועשו ■ כתר התורה של יעקב ■ מרן וצ"ל.

קיום הבריאה רנה

יצחק אבינו ■ בעבור יצחק נברא העולם ■ מריבים בנחלת שני עולמות ■ הגלות היא מצב מלחמה עד ביאת הגואל ■ בקשת אבימלך ■ פחד יצחק ■ מעלת יצחק על אברהם ויעקב ■ אפרו של יצחק ■ השמרו לכם פן יפתח לבבכם ■ יצחק נעשה מושל על עצמו ועל כל הבריאה ■ הניצחון על היצה"ר ■ אלודי יצחק ■ נסיון העקידה ■ מדת היראה של אברהם ■ ברכת יצחק ■ יצחק ברך את יעקב שיזכה במדת היראה ■ בית לבן ■ לבן ביקש לעכב לידת כלל ישראל ■ כי אם ליראה את ה' ■ שורש החטא.

■ ■ ■

פרשת ויצא

מדת לאה הודאה רסה

מדת האמחות ■ מדתה של לאה פלך השתיקה ■ מדת הענות ■ בושח ונבואה ■ ביונות לכבוד שמים ■ ואת יראי ה' יכבד ■ הנבוח בעיני עצמו אפשר לו לכבד יראי ה' ■ כניסת לאה לבית יעקב ■ לאה שנואה היתה ■ מעלות רחל אמנו ■ יסורין של בושח ■ גנות אהבת עצמו ■ המונע הכי גדול לעליית האדם ■ הודאה היא הכרת הטוב ■ הפעם אודה את ה' ■ הודאת יהודה ■ יהודה ירש מאמו מדת ההודאה ■ איש מצרי הצילנו ואתה שומע ושותק ■ יוסף שהודה וזכה ליכנס לארץ ישראל ■ גידול בן תורה ■ שלא להימנע מלהוכיח חבירו ■ גבורת בן תורה.

גנות חמדת ממון רעג

דברי לבן ■ לבן סתר דברי עצמו שנתברך מיעקב ■ מדת היראה ■ לימוד תורה בקלות ראש ■ מצב של קלות ראש הוא היפך היראה ■ היראה מבטלת את הרחוקי העבירה ■ כח של נגיעה ■ חמדת הממון של לבן ■ רק אין יראת אלהים ■ כחו של חמדת ממון ■ לבן איבד זכותו בורעו ■ אי אפשר לא באברהם ולא באלהיו ■ חמדת הממון של עפרון ■ זרחה במקום חסרון כיס ■ בעל חומד ממון ■ חורבן בית שני ■ דרכי היצה"ר ■ השתדלות יתירה ■ מדת היראה ■ פתוי היצה"ר בענין הפרנסה.

פרשת ויצא.....

י"ד שנה בישיבת שם ועבר • כוונת לבן ברמאותו • נקיותו של יעקב • כה תאמרונ לאדני עשו • טעותם של קין חוקיה ובלעם • התורה לוחמת מלחמת היצר • תורה ותפילה מצילים מפחד בלילות • תהובלות היצר.

איתני עולם.....

התועלת שבדורות • האבות – איתני העולם • העקשן יצליח • עקשנותה של לאה • עקשנותה של רחל • מסירות נפשה של תמר • מעלת הקובע מקום לתפילתו • הרגיל לבא לבית הכנסת ולא בא • החילוק בין צדיקים לרשעים • הצלחת בן תורה.

עזרי מעם ה'.....

אשא עיני אל החרים • הסיבה שיעקב הגיע ללבן בחוסר כל ■ מדינת אמריקא • עשיית תשובה בעת מלחמה ■ קחו עמכם דברים • התחלת התשובה • לקות אל הקב"ה כיתום ■ שיחת יעקב עם האמהות • ניתוק רחל ולאח מאביהן • הימנעות יעקב מסעודת פרידה מלבן ■ מחלף הגלות • היבדלותנו מהעכו"ם • העצה לאחרית הימים ■ בטחון של יעקב אבינו ■ חיוב השתתפות • פעמים מקדים אחרן למשה • מניעת צרות ע"י השתתפות בצער חבירו • תפילה בשעת מלחמה ■ אין לנו להשען אלא על אבינו שבשמים.

מעלות בלהה וזלפה.....

עלבון אמו ■ נשואי השפחות • מדוע בלהה וזלפה אינן בכלל האמהות • השבח שבמיני 'שפחה' • הדמיון בין ברכת יהודה לברכת דן • בניית המשכן ע"י ב' שבטים ■ נשואי הגר לאברהם • מרידת הגר בשרה ■ הנהגת יעקב עם בלהה • בלהה המשיכה את השפעת רחל ■ טעות ראובן • הטעם שיוסף קרוב את בני השפחות.

ועליהם יוסיף לקח ומלבו יוציא מלין.....

וילך וישב לבן למקמו • חזרת לבן בלעם ובלק למקומם ■ שיחת מוסר של יעקב אבינו • טענות לבן ליעקב ■ ומלבו יוציא מלין • הדרך לרכוש מוסר • 'ועליהם יוסיף לקח' ■ עם תועי לבב • תורתם של דור המדבר ■ חנוכת הבית לדוד • לא עליך חמלאכה לגמור ■ חלום יעקב • איהו לא יחוב לביה להתפלל • אחר שמעורר עצמו יקבל סיוע מהשמים ■ השם ארחותיו בעולם הזה ■ פתח של מחט ■ עבודת בן ישיבה.

התמודדות.....

חלום יעקב ■ והארץ נתן לבני אדם • 'מבעל בחזרה אני מתירא' ■ מחדה מעצמו • קפיצת הארץ של יעקב ■ נדר יעקב • בקשותיו הרבות של יעקב ■ ויטע אשל בבאר שבע • הקב"ה נותן לאדם כלים להגשים בחזרתו ■ מומור שיר חנוכת הבית לדוד • הרוצה בדבר נקרא על שמו • פתחו לי פתח של מחט ■ יראת יעקב • החובה להתמודד ■ החפץ חיים • הסייעתא דשמיא בחיבור המשנה ברורה ■ מרן זצ"ל ■ עבודת בן עליה • הרוצה להתעלות.

פרשת וישלח

מעלת הבושה..... שיג

קבורת רחל ■ ראו מה בין בני לבן חמי ■ מדוע היה לראובן לקנא ביוסף ■ תשובת ראובן ■ הראשון שעשה תשובה ■ תשובה על סיבת החטא ■ לבלתי תחטאו ■ מדת הבושה מונעת האדם מלחטוא ■ בושת יעקב ■ סוד גבורת יעקב ■ בושת רחל ■ כמה זכתה רחל ביעקב ■ מדת מלכות המשיח ■ כמה זכתה תמר להיות אם המלכות ■ עצת ר' יעקב זצ"ל ■ ענינים שבשוש לדבר עליהם ■ בושה מכפרת עונותיו ■ בושה במדינת אמריקעא ■ לקוי מדת הבושה במדינה זו ■ דרך עליה.

הכוונה יעשה את אחותנו..... שיט

תשובת שמעון ולוי ■ סוד הצניעות ■ קיום כלל ישראל תלוי במדת הצניעות ■ קנאת פנחס ■ פלגש בגבעה ■ זכות של גאולת מצרים ■ שולמית בת דברי ■ מעלת גן נעול ■ רות המואבית ■ הכרה בדרכי צניעות ■ תשובת שמעון ולוי ■ הטובל במי הדעת ■ וטהרו את מקדשך ■ ימי החנוכה מוועדים לחוספה בצניעות.

מלחמת הגלות..... שכו

תשובת שמעון ולוי ■ קושי הנסינות ■ טענת משה רבנו כלפי המלאכים ■ צורת מחיית עמלק ■ מלומדי מלחמה ■ פלגש בגבעה - אחווי חרב ■ שדה המלחמה האמיתי ■ מלחמתנו בגלות להעמיד דרך ישראל סבא ■ המלחמה ממשיכה גם לעתיד לבוא.

מפני חטאנו גלינו מארצנו..... שלב

על שם יציאתה נקראת בת לאה ■ התורה לא הצניעה את חטא דינה ■ קושי היציאה מביהמ"ד ■ חומר היציאה מבית יעקב ■ הסכנה שביציאה ממקום קדוש ■ יעקב ידע מהי יציאה ממקום קדוש, לכן נתיירא ■ יהושע שירד לו מן כנגד כל ישראל ■ אף ביציאה לשם שמים יש סכנה ■ הקושי הגדול של הגלות.

הבדלה בין ישראל לעמים..... שלז

יראת יעקב ■ צורת הגלות ■ אם אתם מובדלים מהם הרי אתם שלי ■ הנניח מישאל ועזריה ■ פגישת יעקב ועשו ■ בריחת יעקב ■ מה מצאת מכל כלי ביתך ■ העוד לנו חלק ונחלה בבית אבינו ■ מלחמת החשמונאים ■ החשמונאים התבדלו מהיוונים וע"כ ניצחום ■ בת מתתיהו ■ מחזיק באוני כלב ■ התביעה על יעקב ששלח מלאכים לעשו ■ מלחמת יעקב עם שרו של עשו ■ מלחמת מרן זצ"ל.

צלולה היתה החבית-המשך..... שמד

עברתם אותי ■ כתי שני ת"ח ■ נצחון מלחמתו של הסומך על הקב"ה ■ כחי ועוצם ידי ■ אשר בך, ירוחם ■ יחס ישראל לעמים ■ הלום יעקב ■ התביעה על יעקב שדימה עצמו לשאר האומות ■ תפילת יעקב ■ הצילני מיד

אחי ■ נהגו מסעודה של אותו רשע - ההתקרבות אל הרשע מחייבת כליה ■ התענינות בעסקי עב"ם ■ שמעון ולוי - מלחמה בחרב היא צורת מלחמת עב"ם ■ מקום תורה.

יראת יעקב

וירא יעקב ■ חסדי ה' - מדקדק עם הצדיקים כחוט השערה, הטעם ■ עומק הדין ■ הזכות לנצח הדין - מעלת הנדף ■ יעקב היה נדף ■ קשה גול הנאכל - הקב"ה בחר באבות מפני היותם נרדפים ■ יראת יעקב ■ יעקב נדף.

מלחמת החשמונאים

שנד ■ צלולה היתה החבית ■ האבות תקינו הטא אדה"ר ■ אברהם הפריד הטוב מהרע - במה נתעלה אברהם משאר הצדיקים שקדמוהו ■ גדלות אברהם אבינו - עבודת האבות ■ וזיה תמים - ואני בתומי אלך בלא ערוביאי ■ במה אדע - יסוד הגלות הוא הבדלה ■ יעקב איש תם - מלחמתו של יעקב עם שרו של עשו ■ מלך המשיח - השופר הגדול יבדיל הטוב מהרע ■ כח חרם - חטא עכן ■ גדר חרם - חרם - הבדלה ■ גזירת היונים - גזרת ביטול קידוש החודש ■ על הנסים - החשמונאים ביטלו את הערוב עם היונים ■ תביעת יעקב אבינו - עברתם אותי - הליכה בדרך עשו.

■ ■ ■

פרשת וישב

לב טהור ברא לי אלקים

חורת יהודה ■ תורת הלב - ביאור הלשון 'לבי אומר לי' ■ מרים אחות משה - אך הוכיחה מרים את אביה הגדול ■ נסיון יוסף - בקשת ניסיונות ■ מה בצע כי נהרג את אחינו - יהודה הרגיש זיק של אהווה ביניהם ■ יסוד ימי חנוכה - מתניהו ידע תורת הלב ובכוחה הלך למלחמה ■ תמר ואשת פוטיפר - ההשוואה בין תמר לאשת פוטיפר - גם עם סיעתא דשמיא צריך לעמול ■ ערפה ורות - במה וכתה רות ליכנס תחת כנפי השכינה ■ עבודת אמצע הזמן.

חירות מעול שעבוד מלכות

יראת יעקב אבינו - בית יוסף להבה - יעקב חשש אך יעמדו בניו בגלות ■ הנהגת יוסף - הנהגה ניסית מבדילה מטומאת מצרים ■ מעשה שכב - אריכות התורה במעשה שכב ■ גבורת החשמונאים - רוחם ובטחונם של החשמונאים ■ גלות אדום - מלחמת החשמונאים היתה ההכנה לגלות אדום ■ מלכות החשמונאים - עונש החשמונאים ■ גאולת מצרים ■ מיתת רבי עקיבא - כל ימי חייתי מצטער על פסוק זה ■ אהבת התורה - חזרת התורה מעידה על אהבתה.

רוח גבורה - יסוד עליה

שע ■ מה גרם ליהודה להודות - צדיקים נדמה להם כחר - גם למעשה קל נדרשת רוח גבורה - רק חזק ואמץ - אחרת התורה על אכילת דם - בקשת יוסף לניסיון - רוח אחרת היתה עמו - כשמתלבש ברוח גבורה הכל מסור בידו - הכל תלוי ברוח - התעוררות יהודה מדברי תמר - לימוד יסוד זה מחנוכה - אשת לפידות.

צדקה ממני.....שפד

טענת תמר 'חבר נא' • ויכוח דוד המלך עם מיכל בת שאול • השייכות בין הודאת יהודה לזיכיתו למלכות • חבר נא בוראך.

ומי כעמך ישראל גוי אחד.....שפו

ביקש יעקב לישב בשלוח ■ בית יעקב אש ובית יוסף לחבה • כוחו של בית יוסף, להבה ■ לידת יוסף • יעקב סבר שבלידת יוסף נסתיימה מלחמתו עם עשו ■ לידת השבטים • כשנולד יוסף הרגיש יעקב שנשלם הבנין ■ אחדות השבטים • רוגזו של יוסף - היסרון בשלימות ■ כחו של יוסף • להבת יוסף מאחדת כולם ■ מלחמת החשמונאים • החשמונאים יצאו להילחם בכח אחדותם ■ איך מנצלים סגולת ישיבה • עצה בשעת צרה.

יוסף והתמודדות.....שצג

נסיון יוסף • מאין שאב יוסף את הכוחות לעמוד בניסיון ■ לך אצל נמלה עצל • מדוע דוקא על העצל ללמוד מהנמלה ■ שורש מדת העצלות • שורש העצל, אין אמון בעצמו ■ מתי גיענו מעשי למעשה אבותי ■ ויסתר משה פניו • הקב"ה תבע משה התמודדות ■ התמודדות של האמת • התמודדות להגיע למעלת האבות ■ יתר שאת ויתר עז • פחו כמים - אי התמודדות • קנאות נחפות ■ כחו של יוסף הצדיק • יוסף רכש מדת התמודדות ■ חובת כל בן תורה.

■ ■ ■

פרשת מקץ

יראה היא חכמה תורת היראה.....שצט

שליטת היצר • ביאור התביעה על החוטא ■ תורת היראה • איזה חלק בתורה הוא התבלין ליצה"ר ■ חכמה היא יראה • תורה ללא יראה אינה כלום • מדוע אדה"ר לא הצליח לעמוד בעיווי המקום ■ ויפל עליו תרדמה • התביעה על אדה"ר שלא התנהג כעבד אל אדוני ■ משה ירא ועניו • היראה מביאה לידי ביטול ■ חטאת הלבנה • הלבנה היתה פגומה במדת היראה ■ לאמר שלום יהיה לי • בלי יראה אי אפשר להתקיים ■ מחה תמחה זכר עמלק • סיבת עונשו של עמלק ■ חידוש ר' ישראל, מוסר בהתפעלות • לימוד בהתפעלות בדורות ראשונים.

וכחלום יעוף.....תה

חלום פרעה • פתרון החלום תלוי בפתרו • חלומותיו של יוסף ■ כח החלום • ביאור נוסח רבש"ע של ברכת סנהדרין • החלום הינו כחומר ביד היוצר ■ פתרון יוסף • הירא הוא החכם ■ חכמת שלמה ■ חוני המעגל • תמיחת חוני המעגל על היפוך חלום • היפוך לטוב הוא משום שאין רע מוחלט ■ אין החלט בעולם • היפוך הדבר לטוב אצל לאה • היפוך הדבר לטוב אצל חזקיהו • היפוך הדבר לטוב אצל ר' אלעזר בן דורדיא • היפוך הדבר לרע אצל הרשעים ■ מי היה מחכה ■ ואיש לפי מהללו ■ היינו בחולמים ■ סגולת הישיבה.

סוד איחוד הנפשות **תיב**

איננו מבינים את שפתם של חז"ל • עודה דומה ללילה • את והב בסופה – רק ברוחניות • ברוחניות יש רק אחדות ולא פרוד • לתאוה יבקש נפרד – הפירוד בגשמיות • איחוד הנפשות – לרעך כנוך • מיד שמע חושים בן דן ובא • דיבור לשה"ר נובע מגודל הריחוק • הנדגת יוסף עם אחיו.

שלך גדולה משלהם **תטז**

שלך גדולה משלהם • עמידה בניסיון היא מכוח מדת היראה • כוחם של החשמונאים, מנין • גלות בתוך גלות • תשובת נבוראדן • ניצחון החשמונאים היה הכנה לגלות אדום • עמידתו בגלות אדום • נס חנוכה – רישומו ניכר לדורי דורות.

מהות האדם **תכ**

ירידת השבטים למצרים • ממה חששו בני יעקב בבואם מצרימה בכמה שערים ■ חכמתו של אדה"ר • אדם מפני שנבראתי מן האדמה • תפקיד האדם ללחום נגד עפריות החומר ■ כחו של היצה"ר • מטרת היצה"ר להוליד ספיקות בלב • טעם אמירת אמת ויצב אחר ק"ש ■ חטא אדה"ר ■ ביקש יעקב לישב בשלוח • ישיבה בשלוח סותרת את המלחמה הנדרשת מהאדם ■ כוח של הפסקה • ג' בני אדם שבדקן הקב"ה • לעמוד תמיד על שדה המלחמה ■ ה' איש מלחמה • כי שרית – ותוכל ■ יקום ברויות לעבודת בוראו • הראשית היא המלחמה ■ טכסיסי מלחמה • הבריחה לתורה • בחדרה של תורה אין היצה"ר שולט ■ מקום תורה • בריאת המויקים.

חנוכה התמודדות **תכח**

שלך גדולה משלהם ■ מדרש חנוכה • יסוד העבודה • להכיר הכוח הטמון בכל אחד ■ עליית יוסף ■ הקדמה לקבלת התורה ■ גדולי עולם • יגיעת האור שמה ■ חיובי שומר • המתמודד אין כוחותיו מוגבלים ■ סיבת החטאים • סיבת החטא הוא שפלות ■ ואתה מרום לעולם ה' • שפלות – הסיבה לחטא ■ נקדימו בן גוריון ■ עצת חז"ל ■ מקרא דרדקי ■ תפקיד מלך המשיח • סיבת הנאולה – רוממות ■ לימודים מימי חנוכה.

פרשת ויגש

עשרה בטבת **תלז**

כחו של יוסף ■ עשרה בטבת • עשרה בטבת אילו חל בשבת ■ עבודת יום תענית ■ והלכו עמו קרי ■ לראות השגחה • להתבונן ולראות יד ה' בכל הקורה ■ עשרה בטבת סיבת החטא ■ בטחונו של יוסף • ולא פנה אל הרבים ■ צפית לישועה • ישועה כללית ופרטית • יבא פה שבסני ויכפר על פה שבבל.

אחריות ללא קבלה **תמב**

חיוב ערבות ■ אחריות הציבור ■ אחריות דממילא • אחריות בדבר שבא בצל קורתו ■ מי שיש בידו למחות • חומר חיוב המהאה ■ אחריות בן ישיבה ■ היוצא מכותלי בית מדרש • הסכנה שביציאה ממקום קדוש ■ המשתתף עם חבירו • המוסר עצמו לרבים לא יפסיד ■ אחריות בן תורה.

ויגש.....תמח

ואהבת לרעך כמוך - ממש • ידיד ה' ■ צדיק מושל ביראת אלקים • החכמה תעון לחכם • רחל - עקרת הבית • פלך השתקה אצל רחל • פלך השתקה אצל יוסף • הירא את דבר ה' • כשאין יראה אין שליטה על המוחות • פלך השתקה - פלך השליטה • עקרת הבית - קיום • יסוד היראה הוא הצמצום.

שליטה ע"י יראה.....תנג

החכמה תעון לחכם • עוה"ז שדומה ללילה • היראה ממשיכה את אור הבוקר לתוך הלילה • מלחמת עמלק בישראל • הרס הליצנות • כוחן של רחל ולאח • רחל - יסודו של בית • ממדת היראה למדת השתקה • ירא שמים הוא שליט על הבריאה.

תורת הגלות.....תנה

ישיבות האבות • יעקב ירד למצרים רק אחר שנוסדה שם ישיבה • לימוד תורה בתוך ישיבה ■ עוד יוסף חי • מה נקרא חיים ■ שמעון הצדיק • פרעות תרפ"ט ■ שמות היצה"ר • עיקר כוונת העכו"ם לבטל תורתנו ■ גלות יון • קיום כלל ישראל בגלות הוא ע"י התורה ■ נס חנוכה • חנוכה החשמונאים בזמננו ■ קיום ע"י תורה ■ גלות אמעריקא • על מה בכה הגר"ח וואלווין ■ דרך עליה.

תוכחת יוסף.....תסה

תוכחת יוסף והקב"ה ■ מסירת הסימנים • זכותה של רחל ■ גבורת רחל ■ פלך השתקה ■ ושבו בנים לגבולם ■ מסירת הסימנים ופלך השתקה • יעקב יושב אהלים, עשו איש שדה ■ תוכחה גלויה • יהודה אתה יודוך אחיך • תוכחה בגלוי ■ ואת הצנועים חכמה • לזכות לתורה צריך להיות פנימי.

עשרה בטבת.....תעא

פגישת יהודה ויוסף • החכמה תעון לחכם ■ תענית עשרה בטבת • עשרה בטבת אילו חל בשבת ■ חכמתו של היצה"ר • איך היצה"ר נהיה שליט על האדם • מניעת כניסת היצה"ר באדם ■ ויגע בכף ירך יעקב • טכסיסי היצה"ר ■ יסוד דברי הפייטן ■ מהלך הגליות • עם לבדר ישכון ■ חברת המעלה • טעם הריגת הרוצה • אהבת עצמו ■ יראת שמים • יוסף עמד ברשות עצמו ■ חומר עשרה בטבת.

■ ■ ■

פרשת ויחי

שומר עיניו ישכון לבטח.....תעז

כח הראיה • ראיית המתברכים ■ שליטת היצה"ר • יוסף זכה לירש שני עולמים מפני ששמר עיניו ■ שורש חטא עץ הדעת ■ תיקון האבות ■ יצחק אבינו ■ יעקב אבינו ■ תיקון האמהות ■ על נהרות בבל ■ קדושת יוסף ■ תוכחת ישעיה ■ מלך המשיח ■ אור פני מרון זצ"ל ■ עבודת ימי השובבי"ם.

סגולת השומר עיניו*..... תפג

קדושת יוסף הצדיק ■ עין הרע ■ חטא עין הזדעת ■ תרי סרסורי עבירה ■ מילתא חסידותא דרב ■ הנהגת תלמידי רב ■ אסור להסתכל בפני רשע ■ ר' מתניא בן חרש ■ חומר ראיית פני רשע ■ ראייה בצד הטוב ■ קדושת משכן שילה ■ ימי שובבי"ם.

עיקר חיות האדם..... תפח

איש כבדו ברכך אתם ■ נקודת החיים ■ עיקר חיות האדם ■ צדקת ממני ■ גבורת יהודה ■ התגברות על המדות ■ כל מקום שיש חילול השם אין חולקין כבוד לרב ■ סבלנות רב פרידא ■ גבורת לאה אמנו ■ הוה רץ למצוה קלה ■ עשירי קודש ■ שבירת המידות בקלם ■ גזירת היונים ■ דרך עליה.

יוסף הבכור..... תצח

מדוע רק אפרים ומנשה נחשבו במנין השבטים ■ יעקב ויוסף, כוחו של מי גדול ■ ניסיון בא להוציא היראה מהכוח אל הפועל ■ אין קוראין אבות אלא לשלשה ■ ניסיון תמידי וניסיון תכליתי ■ חטא שאול לעומת חטא דוד ■ פחו כמים ■ מעלת יוסף כשהיה לבדו.

בכיתו של יוסף הצדיק..... תק

בכיותו של יוסף ■ שערי דמעות לא נגעלו ■ לבי ער ■ עצה לעבודת המידות ■ מקום העבודה הוא בלב ■ ברכת יצחק לעשו ■ ירושת הר שער ■ בכיותיה של לאה ■ דמעות על אדם כשר ■ הבכי בא ממקום ללא מחיצות המפרידות ■ את אחי אנכי מבקש ■ הבכי אחר מות יעקב ■ בבכי יבואו ובתחוננים אובילים ■ שתשים דמעותינו בנאדך להיות.

■ ■ ■

פרשת בראשית

לפתח חטאת רובץ

אם תיטיב שאת

"ואל קין ואל מנחתו לא שעה ויחר לקין מאד ויפלו פניו. ויאמר ה' אל קין למה חרה לך ולמה נפלו פניך. הלוא אם תיטיב שאת ואם לא תיטיב לפתח חטאת רבץ ואלריך תשוקתו ואתה תמשל בו. ויאמר קין אל הבל אחיו ויהי בהיותם בשדה ויקם קין אל הבל אחיו ויהרגהו" (בראשית ד, ה-ח).

שאלני אחד מבני החבורה, כיון שמפורש בקרא שהקב"ה הוכיח את קין, למה לא הועילה תוכחתו, הלא כבר א"ר טרפון (ערכין טז, ב) 'תמה אני אם יש בדור הזה מי שיכול להוכיח, אפילו אם יאמר טול קיסם מבין שיניך אומרים לו טול קורה מבין עיניך', ופרש"י דהילכך אין יכולים להוכיח שכולן חוטאים ע"כ. וכיון שהקב"ה הוא המוכיח וליכא שום חסרון בהמוכיח למה לא הועילה תוכחתו.

תוכחת הקב"ה

הקב"ה הוכיח את קין וגילה חטאו בדברים ברורים. נוסף על זה הורה לו הקב"ה הדרך לתקן חטאו, וקין מחמת רוע מדותיו לא קבל תוכחתו, ומה שאמר ר' טרפון תמה אני אם יש בדור הזה מי שיכול להוכיח, פי' א"א להמוכיח לברר לאדם חטאו שהרי המוכיח אינו נקי בדבר, לכן אין מקבלים ממנו תוכחתו שתוכחתו אינו תוכחה, אבל יש מדה באדם שממאן לקבל תוכחה אפילו כשהדברים ברורים ואמיתים כמו תוכחת הקב"ה שהוכיח את קין בדברים ברורים, אבל קין מפני רוע מדותיו לא קבל דברי ה'. הקב"ה הסביר לו שסיבת החטא היא קנאה, זהו מה שאמר 'למה חרה לך ולמה נפלו פניך'. נפילת פנים

האמורה כאן היא עצבות, נתעצב שנתקבל קרבן הבל ולא קרבנו והרי הוא הבכור וחשוב יותר מהבל אחיו שהיה קטן ממנו, זהו שורש חטאו.

ב' בחינות קנאה

צריכים לדעת שעצם הקנאה שקנא קין את הבל אחיו לא היה דבר רע, שהרי מצינו ברחל אמנו שקנאה באחותה כמו דכתיב 'ותקנא רחל באחותה' (בראשית ל, א), וכן אמרו חז"ל קנאת סופרים תרבה חכמה (ב"ב כא, א), א"כ הקנאה אינה דבר רע, רק שתי בחינות איכא, יש קנאה טובה ויש קנאה רעה. אם תוצאת הקנאה היא ריבוי חכמה פי' שמגביר חיילים בתורה ובעבודת ה' כמו שעשתה רחל בקנאת אחותה, כמו שפי' רש"י (שם) קנאה במעשים טובים, אמרה אלולי שצדקה ממני לא זכתה לבנים, זוהי קנאה טובה, אבל אם הקנאה גורמת עצבות ונפילת פנים, זוהי קנאה רעה שגורמת 'ורקב עצמות קנאה' (משלי יד, ל). זהו מה שאמר לו הקב"ה, קנאתך היא קנאה רעה, והראיה שנפלו פניך, ע"י הקנאה עשית התחלה רעה ונכנסת לרשות היצה"ר, והנכנס לתחומו של היצר הרע נאבד שם.

והוסיף והעיר אותו הקב"ה שעדיין יש לו עצה, והיא לברוח משם, זהו מה שאמר 'הלוא אם תיטיב שאת ואם לא תיטיב לפתח חטאת רובץ' (בראשית ד, ו-ז), פי' אע"ג שנכנסת לרשות הרע, מכ"מ יש לך עצה שלא תאבד שם, והוא 'שאת', לשון הגבהה, היינו שיש בכוחך להגביה עצמך. וכן כתב הרמב"ן שכן הורה לו הקב"ה ענין תשובה, שאם יטיב דרכו ויעשה תשובה יכול להגביה עצמו ולצאת מרשות היצה"ר, אבל אם לא יטיב דרכו, לא די שלא יעמוד במדרגתו אלא ירד מטה מטה, דלפתח חטאת רובץ, שכבר פתח פתח ועשה התחלה שאינה טובה ואשר על כן 'ואליך תשוקתו' (שם, ז), היינו שהיצה"ר כבר משתוקק אליו ויחטיאו בעל כרחו.

לפתח חטאת רובץ

הפתוח פתח ליצה"ר גורם שיחטיאו בע"כ

וכן איתא בגמ', 'א"ל אליהו לר' יהודה אחוה דרב סלא חסידא, אמריתו אמאי לא אתי משיח, והא האינדא יומא דכיפורי הוא ואבעול כמה בתולתא בנהרדעא א"ל הקב"ה מאי אמר, א"ל לפתח חטאת רובץ' (יומא יט, ב), ופרש"י יצה"ר מחטיאו בעל כרחו ע"כ, מבואר שהפותח פתח ונכנס לרשות הרע היצה"ר מחטיאו בעל כרחו אפילו ביום כפורים בשעה שאין לו שליטה על האדם. 'ושטן מאי אמר, אמר ליה שטן ביומא דכיפורי לית ליה רשותא לאסטוני, ממאי אמר רמי בר חמא השטן בגמטריא תלת מאה ושיתין וארבעה הוי תלת מאה ושיתין וארבעה

יומי אית ליה רשותא לאסטוני, ביומא דכיפורי לית ליה רשותא לאסטוני (יומא כ, א). מבואר שאע"פ שאין השטן שולט על האדם ביו"כ מכ"מ חוטא, מכיון שנכנס לרשות הרע נעשה היצה"ר בעלים ומחטיאו בעל כרחו. כן היא המדה.

כחו של היצה"ר

תן דעתך שלא תקלקל ותחריב את עולמי

זהו ביאור דברי המדרש, הובא ברמחל, 'בשעה שברא הקב"ה אדה"ר, נטלו והחזירו על כל אילני גן עדן וא"ל ראה מעשי כמה נאים ומשובחים וכל מה שבראתי בשבילך בראתי, תן דעתך שלא תקלקל ותחריב את עולמי' (מסילת ישרים פרק א). חשש הקב"ה תמוה, הלא אדה"ר היה יציר כפיו של הקב"ה מלא חכמה ורוח עד שהמלאכים טעו בחכמתו וחשבו שהוא כביכול בעצמו חלילה, ובקשו לומר לפניו קדוש (ב"ר ח, ט), א"כ למה הוצרך הקב"ה להזהירו על זה, וכי אדם כזה יקלקל ויחריב את העולם. הביאור הוא, הנה דבר פשוט הוא שלא היה הולך בכונה לקלקל ולהחריב את העולם, אלא כונת הקב"ה היתה להעיר אותו לבל יכנס לרשות היצה"ר, שהנכנס שם יחטיאו היצה"ר בעל כרחו ושלא בטובתו, ואם לא ישים לב לזה יכנס לרשות היצה"ר בלא כונה, לכן הזהיר אותו הקב"ה ואמר לו תן דעתך שלא תעשה התחלה רעה שע"י זה תיכנס לרשות היצה"ר שלא בכונה ותהיה שבוי שם, שאם תפתח פתח להיצה"ר יחטיאך בעל כרחך ויחריב את העולם שלא בטובתך, כי כן היא המדה.

חטא של ויטע כרם

נח פתח פתח ליצה"ר ונתן לו מקום להחטיאו

בדרך זו צריך להבין חטאו של נח, כתיב 'ויחל נח איש האדמה ויטע כרם' (בראשית ט, כ) ואיתא במדרש 'ויטע כרם, בשעה שהיה הולך ליטע כרם אפגע בו שידא שמרון, א"ל שותפי עמך אלא איזדהר בך דלא תיעול לחלקי ואם עלת בחלקי אנא חביל בך (ב"ר לו, ג), באמת לא היה בנטיעת הכרם שום חטא, ואדרבה היה דבר טוב דכתיב ויין ישמח לבב אנוש (תהלים קד, טו), התביעה היא שלא היה לו להתחיל הבריאה החדשה בנטיעה כזו שיכול לצאת ממנו דבר רע, שריבוי יין מרגיל לעבירה, ואיתא במדרש: וישת מן היין, וישת, שתה שלא במרה ונתבזה, א"ר חייא בר אבא בו ביום נטע, בו ביום שתה, בו ביום נתבזה, ויתגל בתוך אהלו, ר"י אמר רבי חנין בשם רבי שמואל בר יצחק ויגל אין כתיב כאן, אלא ויתגל, גרם גלות לו ולדורות, עשרת השבטים לא גלו אלא בשביל יין, הה"ד (עמוס ו)

השותים במזרקי יין, וכתוב (ישעיה ה) הוי משכימי בבקר שכר ירדופו וגו', שבט יהודה ובנימין לא גלו אלא בשביל היין שנאמר (ישעיהו כח) גם אלה ביין שגו ובשכר תעו (ב"ר לו, ד). גם נדב ואביהוא מתו מפני שנכנסו שתויי יין כמבואר 'לא מתו בני אהרן אלא ע"י שנכנסו למקדש שתויי יין' (רש"י ויקרא י, ב). הבין היצה"ר שנה אינו עומד על המשמר כאשר ראה שלא נמנע מלנטוע כרם ופתח לו פתח, דנטיעת כרם נחשב לפתיחת פתח והתחלה לא טובה, ומאחר שפתח לו פתח יכול להחטיאו בעל כרחו שהרי נכנס לרשותו ונעשה עליו בעלים.

וזהו הביאור במה שאמרו 'א"ר אמי אין יצה"ר מהלך לצדדים אלא באמצע פלטיא, ובשעה שהוא רואה אדם ממשמש בעיניו מתקן בשער מתלא בעקיבו, הוא אומר הדין דידי' (ב"ר כב, ו), פי' גם זה נחשב לעשיית פתח והעברת התחום, כיון שנכנס האדם לרשותו של היצה"ר מחטיאו בעל כרחו, זהו מה שאמר 'הדין דידי' פי' נכנס לרשותי ואני שולט עליו. כך היא המדה, הנכנס לרשות היצה"ר שולט עליו היצה"ר ומחטיאו בעל כרחו.

חטא דור אנוש

חלוקת כבוד לצבא השמים – פתח לע"ז

בדרך זו יתפרש חטא דור אנוש. איתא ברמבם, 'בימי אנוש טעו בני האדם טעות גדול ונבערה עצת חכמי אותו הדור, ואנוש עצמו מן הטועים היה, וזה היתה טעותם, אמרו הואיל והאלקים ברא כוכבים אלו וגלגלים להנהיג את העולם ונתנם במרום וחלק להם כבוד והם שמשים המשמשים לפניו, ראויין הם לשבחם ולפארים ולחלוק להם כבוד, וזה רצון האל ברוך הוא לגדל ולכבד מי שגדלו וכבדו. כיון שעולה דבר זה על לבם התחילו לבנות לכוכבים היכלות להקריב להם קרבנות ולשבחם ולפארים בדברים ולהשתחוות למולך כדי להשיג רצון הבורא בדעתם הרעה, וזה עיקר עבודת כוכבים וכו', ואחר שארכו הימים עמדו בבני האדם נביאי שקר ואמרו שהאל צוה ואמר להם עבדו כוכב פלוני וכו', וכיון שארכו הימים נשתכח השם הנכבד והנורא מפי כל היקום ומדעתם ולא הכירוהו' (רמב"ם ע"ז פ"א ה"א). מבואר מדבריו שטעותם היתה שפתחו פתח להיצה"ר, שהרי כיון שחלקו כבוד לשמשים יכולים לבוא לשכוח שהם רק שמשים ואינם אלא שלוחיו של הקב"ה, ועלולים לחשוב שהם בעלים בבריאה כמו שנתהווה, ומאחר שלא נזהרו בזה וחלקו כבוד לצבא השמים ירדו פלאים עד שנעשו כל בני העולם עובדי עבודת כוכבים שלא בטובתן, ואילו היו נזהרים מלפתוח פתח לא היו באים לידי כך שכל בני העולם נעשו עובדי ע"ז.

דור הפלגה

בדור הפלגה כתיב 'הן עם אחד ושפה אחת לכולם וזה החלם לעשות ועתה לא יבצר מהם כל אשר יזמו לעשות' (בראשית יא, ו), ופרש"י 'החלם - התחילו לעשות' ע"כ. פי' ע"י שעמדו באחדות עשו התחלה ופתחו פתח ליכנס לרשות היצה"ר ותו אין מעצור שבעל כרחם יחטיאם היצה"ר, שהנכנס לרשות המלך זקן וכסיל עומד תחת שליטתו ובעל כרחו יעשה רצון של היצה"ר, לכן ירד הקב"ה ובלבל לשונם שלא ישמעו איש את שפת רעהו והפיצם על פני האדמה כדי שלא תחרב את העולם.

חכמתו של אברהם

כחו של אאע"ה בתיקון חטא אדם הראשון

מובא בס"ק שאברהם אבינו תיקן חטא אדה"ר, וצריכים לבאר במה היה כחו גדול לתקן חטא אדה"ר. מצינו שאברהם אבינו מתואר בשם 'העברי' דכתיב 'אברהם העברי' (בראשית יד, יג) ואיתא במדרש: ר' יהודה אומר כל העולם כולו מעבר אחד והוא מעבר אחד' (ב"ר מב, יג). עוד איתא, 'למה אברהם דומה, לחכם שהיה מהלך בדרך וראה לסטים אחד שהיה מלסטם את הבריות והורגם, עמד והתבונן במה כחו גדול, ראה שאותו לסטים חגר ואינו יכול לזוז ממקומו, מה עושה צועק צעקות ובאים אנשים להושיעו ועי"כ הם מתקרבים אליו ואז הוא מלסטם והורגם, אמר אני אסתום אזני ולא אשמע דבריו וממילא לא אפחד ולא אבהל ממנו ולא אכנס לרשותו'. חכמתו של אברהם אבינו היתה שלא פתח פתח ליצה"ר ונזהר מליכנס לרשותו. וזהו הביאור במה שאמרו 'מקטרת מור, זה אבינו אברהם, מה המור הזה ראש לכל הבשמים, אף אברהם אבינו היה ראש לכל הצדיקים, מה המור הזה כל מי שלוקטו ידיו מתמררות, כך היה אברהם אבינו ממרר ומסגף עצמו ביסורים' (שיר השירים רבה ג, ב), פי' נזהר שלא ליכנס לרשותו של היצה"ר, כיון שנזהר מליכנס לרשותו ניצל ממנו ולא שלט עליו היצה"ר.

תחילת הזמן

הכל תלוי בראשית

העושה התחלה טובה בטוח שהסוף יהיה טוב כדכתיב 'טוב אחרית דבר מראשיתו' (קהלת ז, ח) ואיתא במדרש 'ד"א טוב אחרית דבר מראשיתו, יש לך אדם שהוא למד תורה בנערותו ומשכחה ובזקנותו הוא חוזר עליה, הוי טוב אחרית דבר מראשיתו, א"ל ר' עקיבא רבך לא כך אמר, אלא טוב אחרית דבר

כשהוא טוב מראשיתו. וכן היה מעשה, אבויה אבי מגדולי הדור וכשבא למולני קרא לכל גדולי ירושלים וקרא לכל גדולי הדור וקרא לר' אליעזר ולר' יהושע עמהם, וכשאכלו ושתו שרון אילין אמרין מזמורין ואילין אמרין אלפכטרין, א"ר אליעזר לר' יהושע אילין עסקין בדידהון ואנן לית אנן עסקין בדידן, והתחילו בתורה ומן התורה לנביאים ומן הנביאים לכתובים והיו הדברים שמחין כנתינתן מסיני והאש מלהטת סביבותיהן, עיקר נתינתן לא מסיני נתנו באש שנאמר וההר בוער באש עד לב השמים, אמר הואיל וכך הוא גדול כחה של תורה, הבן הזה אם מתקיים לי הריני נותנו לתורה, וע"י שלא היתה כוונת מחשבתו לש"ש לא נתקיימה בי תורתו (קה"ר ז, יח), הרי מבואר שהכל תלוי ב'ראשית'.

עצה שלא תפוג ההתפעלות של תחילת הזמן

בתחילת הזמן צריך לעשות ראשית טובה, שאם הראשית טובה גם האחרית תהיה טובה, ובלא ראשית אין אחרית, ואם לא יעשה ראשית טובה לא יצליח. צריך לדעת שהראשית טובה אינה ענין התפעלות גרידא, שבהתחלת הזמן יש התעוררות ולומדים היטב ומתפללים בכוונה, אין זה התחלה שהוא לא עשה כלום, לכן מעט מעט הולכים ומתרפים מפני שלא עשה התחלה כלל. אלא בתחילת הזמן צריך לשום לב על סוף הזמן וגם על אמצע הזמן, מה יעשה ואיך יחזק עצמו אחר שפג ההתפעלות מתחילת הזמן, ומכין עצמו לכך, רק התחלה כזו נחשב כהתחלה טובה, וע"י התחלה כזו בטוח שהסוף יהיה טוב, דעל זה נאמר 'טוב אחרית דבר מראשיתו' אימתי בזמן שהראשית טובה.

[קובץ שיחות חלק א']

שני אלפים תוהו

ימי אדה"ר ימי תוהו

מדוע נקראים אלפיים שנה אלו שנות תוהו

איתא, תנא דבי אליהו ששת אלפים שנה הוי עלמא, שני אלפים תוהו שני אלפים תורה שני אלפים ימות המשיח (סנהדרין צז, א). פרש"י 'תחת שלא ניתנה עדיין תורה והיה העולם כתוהו, ומאדם הראשון עד שהיה אברהם בן חמשים ושתים שנה איכא אלפים שנה כדמוכחי קראי, דכשנשלמו אלפים שנה עסק אברהם בתורה שנאמר (בראשית יב) ואת הנפש אשר עשו בחרן ומתרגמינן דשעבידו לאורייתא בחרן, ואמרינן במסכת עבודה זרה (ט, א) גמירי דההוא שעתא הוה אברהם בר חמשיין ותרתי שנין'.

מבואר מדברי הגמ' דכל ימיו של אדה"ר, יציר כפיו של הקב"ה אורו של עולם, נחשבים לימים של תוהו, וכן כל ימי נח צדיק יסוד עולם, וכן ימי שם ועבר, אע"ג שהחזיקו ישיבה ולימדו תורה לכל באי עולם, ולמד אברהם אבינו מדת החסד ממנו, וגם יעקב אבינו למד שם כמבואר ברש"י (בראשית כה, כז) 'ויעקב איש תם יושב אהלים - אהלו של שם ואהלו של עבר', עם כל זה עדיין נחשבו לימים של תוהו, ורק בימי אברהם אבינו התחילו השני אלפים של תורה. צריכים לבאר איך יוצדק לקרוא ימיהם ימים של תוהו, הלא אדה"ר הכיר הקב"ה, וכן נח ובניו עמדו והוכיחו בני דורם על רוע מעלליהם, ושם ועבר החזיקו ישיבה, וכי ימים כאלו נחשבים ימים של תוהו, אתמהה.

ואנכי הולך עירי

ביאור טענת אברהם אבינו 'ואנכי הולך עירי'

כתב הרמבן, 'ודע כי נכלל עוד במלת 'לעשות' כי ששת ימי בראשית הם כל ימות עולם, כי קיומו יהיה ששת אלפים שנה, שלכך אמרו יומו של הקב"ה אלף שנים. והנה בשני הימים הראשונים היה העולם כולו מים ולא נשלם בהם דבר, והם רמז לשני אלפים הראשונים שלא היה בהם קורא בשם ה', וכן אמרו שני אלפים תוהו, אבל היתה הבריאה ביום ראשון אור כנגד אלף של אדם שהיה אורו

של עולם, מכיר את בוראו. ואולי לא עבד אנוש ע"ז עד שמת אדה"ר. ביום השני הרקיע ויהי מבדיל, שבו היו מובדלין נח ובניו הצדיקים מן הרשעים שנידונו במים. ביום השלישי נראית היבשה והצמיחה ועשתה פירות, הוא אלף השלישי המתחיל בהיות אברהם בן מ"ח שנה, ואז הוחל לקרוא בשם ה', וצמח צמח צדיק כי משך רבים לדעת את ה', כמו שדרשו ואת הנפש אשר עשו בחרן, וצוה את ביתו ואת בניו אחריו לשמור דרך ה' לעשות צדקה ומשפט, ועלה הענין עד שקבלו זרעו את התורה בסיני, ונבנה הבית ביום ההוא, ואז נתקיימו כל המצות שהם פירות העולם' (בראשית ב, ג).

להבין עומק דברי הרמב"ן יש להקדים ביאור טענת אברהם אשר טען אל הקב"ה 'ואנכי הולך ערירי'. דכתיב, 'אחר הדברים האלה היה דבר ה' אל אברם במחזה לאמר אל תירא אברם אנכי מגן לך שכרך הרבה מאד ויאמר אברם אל ה' מה תתן לי ואנכי הולך ערירי ובן משק ביתי הוא דמשק אליעזר ויאמר אברם הן לי לא נתתה זרע והנה בן ביתי יורש אותי' (בראשית טו, א-ב), ופרש"י 'מה תועלת בכל אשר תתן לי' ע"כ. ויש להעיר וכי השכר שהעניק לו הקב"ה לא נחשב לכולם שטען אנכי הולך ערירי.

רק דבר שימשך דרכו אחריו ייחשב לשכר

ביאר המשגיח טענת אברהם אבינו בדרך זו, אדם הרואה שכל עמלו הולך לאיבוד, אפילו אם תתן לו כל הון דעלמא לא יהיה נחשב בעיניו לכלום. טענת אברהם אבינו היתה דכיון דלא זכה לבנים, כל מה שיתן לו הקב"ה אינו כלום. מה תועלת יש לו מכל השכר אם כל עבודתו אשר עבד כל ימיו תלך לאיבוד, כל ימיו עמל במסירות נפש להקריא שם ה' בעולם ולאחר פטירתו תתפרד החבילה וישתכח שם ה' מבני העולם, האנשים אשר נלוו אתו יחזרו לסורם ולא ישאר מי שיקרא בשם ה', וכדבריו נתהווה, שלאחר פטירתו חזרו כולם לסורם כמבואר בס"ק, א"כ אין השכר נחשב אצלו לכלום דאין לו שום תועלת ממנו. ואיזה דבר חשוב אצלו שכר, רק אם יתן לו בנים, כי הם ימשיכו בדרכיו וישמרו דרך ה' כמו שכתב 'למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט' (בראשית יח, יט), ע"י יורשיו ישאר עבודתו שריר וקיים, כי תשוקת חייו היתה שיתפרסם שם ה' בפי כל אנשי תבל, ובלא בנים לא ימשך פרסום זה וכל עבודתו תלך לאיבוד, לכן טען 'מה תתן לי ואנכי הולך ערירי', פי' מה תועלת יש לי מכל השכר אם לא יהיה לי המשך עכ"ד.

זהו ביאור דברי הרמב"ן, קיום הדבר הוא רק אם יש לו המשך, וזה מדויק בלשון הרמב"ן 'וצמח צמח צדיק', פי' אברהם היה השורש שממנו צמח, ומה היתה הצמיחה, זרעו, לא הנפש אשר עשו בחרן, שמהם לא היה המשך שכולם

סורו לדרכם. הצמיחה היתה זרעו שקבלו את התורה בהר סיני ומקיימים מצותיה במסירת נפש, זהו מה שאמר הרמב"ן 'ואז נתקיימו כל המצות שהם פירות העולם, פי' ימשך התורה והמצות לעולם ללא הפסקה ולא ייבש המעיין, זהו קיום.

חביבותו של אברהם אבינו

ימים ללא המשך נחשבים לימי תוהו

במדה זו נתעלה אברהם אבינו על הצדיקים שקדמוהו. הן אמת שאדה"ר הכיר הקב"ה ולימד בני דורו לעובדו, אבל לאחר מותו עזבו עבודת הקב"ה והתחילו לעבוד ע"ז, נמצא דעבודתו לא נמשכה. וכן נח הצדיק, וכן שם ועבר, הן אמת שהחזיקו ישיבה אבל לא המשיכה ישיבתם אחריהם, רק אברהם אבינו זכה להמשך. וזהו ביאור הכתוב (בראשית יח, יט) למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט. הדבר תמוה, וכי כל הצדיקים אשר קדמו לא ציוו בניהם לשמור דרך ה'. הביאור הוא, באמת ציוו בניהם לשמור דרך ה' רק לא נמשך לכל דורותיהם, וכיון שלא נמשכו דורותיהם לא נחשב זה לציווי, אבל ציווי אברהם אבינו נחשב לציווי מפני שנמשך לדורותיו אחריו. זהו השבח שמשביחו הכתוב 'למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו, פי' יש לו המשך.

ובזה יבואר למה תיארו חז"ל שני אלפים שנה ימי תוהו, דהכוונה היא שימים אלו לא להם המשך, אדה"ר, נח הצדיק ובניו, וכן שם ועבר, אע"פ שהרבו במעשים טובים נחשבו לתוהו ובוהו מפני שלא היה להם המשך, רק אלף השלישי שהוא כנגד אברהם אבינו היה לו המשך, באותו האלף התחילו ימי תורה. אותם הימים נחשבים לפירות העולם.

דאגת אברהם אבינו

איתא במדרש, 'אחר הדברים האלה - הרהורי דברים שהיו שם. מי הרהר, אברהם הרהר. אמר לפני הקב"ה, רבון העולמים, כרת ברית עם נח שאינך מכלה את בניו עמדותי וסגלתי מדות ומעשים טובים יותר ממנו ודחתה בריתו לבריתי, תאמר שאחר עומד ומסגל מצות ומעשים טובים יותר ממני תדחה בריתי לבריתו, א"ל הקב"ה, מנח לא העמדותי מגינים של צדיקים אבל ממך אני מעמיד מגינים של צדיקים, ולא עוד אלא בשעה שיהיו בניך באים לידי עבירות

ומעשים רעים אני רואה צדיק אחד שבהם ומכריעו עליהם שהוא יכול לומר למדת הדין אני נוטלו ומכפר עליהם' (ב"ר מד, ה).

וכי צרות עין יש באברהם אבינו

העיר המשגיח, וכי צר עין היה אברהם אבינו שקשה בעיניו אולי יבוא צדיק אחר שיסגול מעשים טובים יותר ממנו, הלא רצונו ועמלו בעולם היה לפרסם שם השם ושיתגלה כבוד שמים בעולם, ואדרבה, אם יבא צדיק אחר ויעשה מצות ומעשים טובים יותר ממנו ישמח על זה כמוצא שלל רב ותגל לבו על ריבוי כבוד שמים שיתגלה בעולם, ולא היתה מדרגתו פחותה מדרגת אהרן הכהן שנאמר עליו וראך ושמח בלב (שמות ד, יד) ופרש"י לא כשאתה סבור שיהא מקפיד עליך שאתה עולה לגדולה, ומשם זכה אהרן לעדי החושן הנתון על הלב ע"כ, ומיאן משה לילך בשליחות ה' משום שחשש שיגרם אי נעימות או איזה הקפדה לאהרן אחיו, לכן סירב לילך בשליחותו של הקב"ה, עד שגילה הקב"ה שלא יקפיד עליו אהרן ואדרבה ישמח על מינויו, וגם אברהם אבינו ישמח על התגלות כבוד שמים שיתגלה ע"י צדיק אחר, א"כ איזה הרהור דברים היו כאן.

אברהם אבינו דאג שמא לא יהיה ממנו המשך

וביאר המשגיח, טענת אברהם לא נבעה מצר עין, ואין שום ספק שהיה שמח מזה שיתגלה כבוד שמים בעולם אפילו אם יתגלה ע"י צדיק אחר, דזה תשוקת צדיק אמיתי ולא איכפת ליה אי יתגלה כבוד שמים על ידו או ע"י צדיק אחר. הרהור דברים האמור כאן היה כור המבחן לידע מדרגתו. החילוק בין אברהם אבינו שבימיו התחיל שני אלפים תורה, והשנים שלפניו שנקראו שני אלפים תוהו, הוא המשך, פ"י שלא היה המשך מהשני אלפים שנה שלפניו. אדה"ר עם גודל צדקתו לא הועיל לבניו שלא היו צדיקים גמורים, וכן נח צדיק יסוד עולם לא היה ממנו המשך. אברהם אבינו ידע סוד זה והרהר בלבו אולי יבא צדיק אחר ויעשה מצות ומעשים טובים יותר ממנו וידחה בריתו, מוכח שלא הגיע לדרגה של קיום והמשך, ועדיין לא השיג שלימות אמיתית, וא"כ בימיו לא יתחילו שני אלפים תורה שהם ימים של קיום והמשך, וממילא עדיין עליו למרר ולסגף עצמו יותר כדי להשיג מדת הקיום והמשך. זה היה יסוד טענתו, והשיב הקב"ה שכבר הגיע אל מדה זו של המשך וקיום עכת"ד.

עבודת האבות

צריכים להבין, כמו שעבודת אברהם אבינו היתה על דרך המשך וקיום, כמו כן היתה עבודת יצחק אבינו, וכן יעקב אבינו, ולכן אין קוראין לאבות אלא שלשה (ברכות טז, ב) פ"י רק מהאבות איכא המשך, שם אב הונח על תולדותיו, פ"י המשך.

אב הוא מי שיש לו המשך. וצריכים לבאר איך זכה אברהם אבינו להתעלות על כל הצדיקים שקדמוהו.

החי עם העתיד יכול לחיות חיי יסורין

דבר זה מבואר במדרש, 'צרור המור דודי לי, מהו צרור המור, ר' עזריה בשם ר' יהודה פתר קרייה באברהם אבינו, מה המור הזה ראש לכל מיני בשמים, כך אברהם ראש לכל הצדיקים, מה המור הזה אין ריחו מפיה אלא באור, כך אברהם לא נודע מעשיו עד שהושלך לכבשן האש, ומה המור הזה כל מי שלוקטו ידיו מתמררות, כך אברהם ממרר עצמו ומסגף עצמו ביסורים' (שהש"ר א, ג). מבואר שע"י שהיה ממרר ומסגף עצמו התעלה על הצדיקים שקדמוהו, אבל עדיין צריכים להסביר למה סגף עצמו אברהם אבינו הלא בעל יסורין חיינו אינו חיים. הביאור הוא, חיי אברהם אבינו וגם חיי שאר האבות היו חיים עם העתיד, לכן היו יכולים למרר ולסגף עצמם, דההוה לא תפסו אצלם מקום, [ע"י קובץ שיחות ח"א מצורע]. הבעל יסורין שחיינו אינו חיים הוא משום שחי עם ההוה, בההוה לא נחשב חיי יסורין לחיים, אבל החי עם העתיד אינו משגיח על ההוה, שההוה אינו תופס מקום, לכן שפיר יכול לחיות חיי יסורין ונחשב אצלו חיים דהא אינו חסר כלום. תכלית ההוה הוא רק לזכות להעתיד, והדרך להשיג חיים אמיתיים הוא ע"י יסורין, וזה היה גדולתו של אברהם אבינו ששאיפתו היתה להיות יסוד ושורש שממנו יהיה המשך, ובאמת זכה להיות יסוד ושורש, שהרי בני ישראל ממשיכים בדרכיו בדרך ה', לכן בימיו התחילו שני אלפים ימי תורה.

חילוק דרגות אברהם ומשה רבינו

משה ראה רק את ההוה לכן לא זכה לראות העתיד

בדרך זו היה המשגיח מבאר החילוק בין דרגת אברהם אבינו לדרגת משה רבינו. איתא בחז"ל, כשאמר משה למה הרעותה א"ל הקב"ה חבל על דאבדין ולא משתכחין, יש לי להתאונן על מיתת האבות, הרבה פעמים נגליתי עליהם באל שדי ולא אמרו לי מה שמך, ואתה אמרת מה שמו מה אומר אליהם, כשביקש אברהם לקבור את שרה לא מצא קרקע עד שקנה בדמים מרובים, וכן יצחק וכו', וכן יעקב וכו', ולא הרהרו אחרי מדותי, ואתה אמרתי למה הרעותה וכו' (רש"י שמות ו, ט). מבואר דהאבות חיו עם העתיד ולא עמד ההוה כנגדן, ומכח זה לא הרהרו אחר מדותיו של הקב"ה דההוה לא תפס אצלם מקום ובודאי בהעתיד יתקיים, אבל משה רבינו לא היה בדרגת האבות לחיות עם העתיד, וההוה תפס אצלו מקום, לכן שאל למה הרעותה לעם הזה, דבההוה לא הוטב מצב בני ישראל. השיב לו הקב"ה, עתה תראה אשר אעשה לפרעה כי ביד חזקה ישלחם

וביד חזקה יגרשם מארצו (שמות ו, א) וכתב רש"י הרהרת על מדותי, לא כאברהם שאמרתי לו כי ביצחק יקרא לך זרע ואח"כ אמרתי לו העלהו לעולה ולא הרהר אחר מדותי, לפיכך עתה תראה, העשוי לפרעה תראה ולא העשוי לז' אומות ול"א מלכים כשאביאם לארץ ע"כ.

העונש של משה רבינו היה מדה כנגד מדה, משה ראה רק את ההוה לכן לא זכה לראות העתיד, וזהו מה שאמר 'עתה תראה' העשוי לפרעה שזהו בהוה, אבל העשוי לז' אומות שהוא בהעתיד לא תראה, מאחר שאינך חי עם העתיד לא תזכה לראותה, זהו חילוק דרגת האבות ומשה רבינו.

דרגת דוד המלך

הדרך להינצל מפח המלך זקן וכסיל

איתא, אמר דוד לפני הקב"ה מפני מה אומרים אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב ולא אלהי דוד, אמר אינהו מינסו לי ואת לא מינסית לי, אמר לפניו רבש"ע בחנני ונסני, אמר מינסנא לך ועבידנא מילתא בהדך דלדידהו לא הודעתניהו ואילו אנא קא מודיענא לך במינסנא לך בדבר ערוה (סנהדרין קז, א). נסיונו של דוד היה עם בת שבע ולא עמד בו, לכן אין אומרים אלהי דוד כמו אלהי האבות. בכדי לבאר מעלת האבות שעמדו בנסיון ומעלת דוד המלך שלא עמדו בנסיון צריכים להבין מהות הנסיון. נסיון הוא מצב אשר איכא לפניו שני צדדים ועליו לבחור באחד מהם, הכח לעמוד בנסיון ולבחור בצד הנכון והישר הוא ע"י שיחיה עם העתיד. איתא, דע מאין באת ולאן אתה הולך ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון (אבות פ"ג מ"א). התנא גילה הדרך להינצל מפח המלך זקן וכסיל, והוא ע"י שיתן דעתו על העתיד בזה יסלק עצמו מההוה וינצל מפח היצה"ר, החי עם ההוה אינו רואה אפשרות למנוע עצמו מלחטוא ומרגיש שהוא מוכרח לחטוא, אבל החי עם העתיד יבין שאין הדבר מוכרח ובכחו שלא יחטא, זו היתה דרגת האבות, חיו עם העתיד, ודוד המלך שלא הגיע לדרגה זו לחיות עם העתיד לגמרי ועדיין ההוה תפס אצלו איזה מקום, לא עמד בנסיון, החילוק בין דרגת דוד המלך לדרגת האבות הוא מדה זו של 'חי עם העתיד'.

כפוי טובה

אי הכרת הטובה היא שורש של כפיות טובה

'ת"ר מי יתן והיה לבבם זה להם ליראה אותי ולשמור את מצוותי כל הימים וכו', אמר להן משה לישראל כפויי טובה בני כפויי טובה, בשעה שאמר הקב"ה